

CANNES 2016

Het filmfestival van Cannes is een ideale springplank voor de films die in de zomer en herfst uitgebracht zullen worden. *Money Monster*, *The Nice Guys* en later deze zomer *Café Society* zijn daar goede voorbeelden van. Ze zijn prima gemaakt, en zorgen voor een goede avond uit, omdat ze ook nog wel aanleiding geven tot een mooi gesprek. Bij voorbeeld over het effect van het Wall Street-casino op gewone mensen die ook niet weten waar ze op af moeten gaan, en soms met aandelen hun hele spaargeld op de beurs vergokken (*Money Monster*). Of een tot nadenken stemmende Woody Allen (*Café Society*), die dichtbij zijn oude thema's blijft, als altijd geïnspireerd door de Europese filmtraditie. Hij maakte weer eens een relatiefilm. Deze keer gesitueerd in het Hollywood in de jaren dertig, Dat levert een zeer onderhoudende film op van deze 80-jarige regisseur.

Maar interessanter zijn toch de films die iets van een tijdsbeeld laten zien. En die functie heeft Cannes ook. Nogal wat films gaan over een wereld die bedreigd wordt: door oorlog, door natuurrampen, door regeringen die ons en elkaar bespioneren (in Cannes treffend in beeld gebracht in *Risk* over Wikileaks' Julian Assange), over het verdwijnen van een democratische moraal, over de verscheurdheid van hele naties en het totale gebrek aan geloof in autoriteit. Stuurloos dobberen mensen rond in een zee van geweld of onverschilligheid. Een enkeling redt het: door manhaftig voor zichzelf te kiezen en van niemand hulp te verwachten. Soms is iemand zo gelukkig om een gelijkgestemde te vinden op het onbewoonde eiland (= het leven) waarop hij is aangespoeld. Maar ook dat is altijd tijdelijk. In dat opzicht stond de animatiefilm *The red turtle* van de Nederlander Michael Dudok de Wit symbool voor bijna alles wat er in Cannes te zien was.

Er was in Cannes nog een Nederlander die de tijdgeest goed had aangevoeld: Paul Verhoeven, die met *Elle* zelfs nog bijna in de prijzen viel, als die jury niet zulke veilige keuzes had gemaakt. De komende weken kan iedereen zelf beoordelen of de unanieme lof van critici verdiend is, want hij is overal te zien, uiteraard ook in Natlab. Het intrigerende van de film is het hoofdpersonage, Michelle, en haar reactie op een verkrachting in haar eigen huis. Ze kiest ervoor om geen slachtoffer te worden en haar eigen bonen te doppen. Ze gaat niet naar de politie, maar gaat zelf op zoek. En dan ontdekt ze dat achter veel façades van de mensen met wie ze leeft en werkt verontrustend gedrag schuil gaat. Niet alleen is niemand te vertrouwen, inclusief zichzelf,

maar iedereen lijkt er ook de meest bizarre fantasieën op na te houden. Als directrice van een game-bedrijf is ze daar niet echt door verrast, al blijkt het altijd gekker te kunnen op het moment dat ze zelf onderwerp van een game geworden is.

Zelfs *Café Society* van Woody Allen vormde geen uitzondering op de regel in de films van dit moment dat je altijd je eigen eenzaamheid moet stofferen met fantasie. In *Café Society* is dat de fantasie van de verloren liefde, die altijd zoveel volmaakter lijkt dan de alledaagse realiteit met de man of vrouw waarmee je het leven deelt.

En dan was er de totale, overrompelende verrassing van *Toni Erdmann* van Maren Ade, een surrealistisch komische film uit Duitsland, waarin een vader zijn dochter probeert te bereiken met practical jokes, valse tanden, een pruik en ongemakkelijk opdringerig gedrag op de zakelijke bijeenkomsten die ze bezoekt. Ook hier heft de fantasie de eenzaamheid van beiden op. Daarbij weet de dochter zich ook nog te ontworstelen aan de steriele rol die is weggelegd voor geslaagde zakenvrouwen – zonder man, kind of andere relaties die af kunnen leiden van de verhoging van de winstcijfers.

De ene na de andere vrouw wist zich zo in Cannes te ontworstelen aan het script dat voor ze klaar ligt: het slachtoffer van seksueel geweld (*Elle*), de betrouwbare dienstmaagd (*Personal Shopper* – die aan haar rol ontsnapt door spirituele gaven), de uitgebuitede tijdschriftenverkoopster (*American Honey* – bewonderenswaardig stevig meisje dat zich staande houdt bij uitbuiting en bedrog) of de bedrogen minnares (*The Handmaiden* – die een lesbische relatie aangaat met haar rivale, een De Sade-specialiste, en de rollen om weet te draaien). Uitgerekend een van de weinige vrouwenrollen die niet verraste, maar alleen ontroerde, was te vinden in de film *I, Daniel Blake*, van Ken Loach, waarin een bijstandsmoeder een voorspelbare, bijna negentiende-eeuwse, ellende doormaakt die in een verhaal van Dickens niet had misstaan, van Voedselbank naar prostitutie. Haar oudere vriend Daniel Blake is hierbij toeschouwer en aanklager tegelijk. Uitgerekend deze film won de Gouden Palm, de hoofdprijs in Cannes. Het was een van de redenen dat er veel kritiek was op de jury. Want zeker in Cannes verwacht je niet dat er op zeker wordt gespeeld. Dat wil niet zeggen dat *I, Daniel Blake* van Ken Loach het niet verdiende om een prijs te krijgen. De film is een anderhalf uur durende, ononderbroken aanklacht tegen de Engelse verzorgingsstaat die sinds Thatcher miljoenen slachtoffers heeft gemaakt. Maar het had allemaal wat meer lucide gekund, dan het enkeltje hel dat Loach ons schetst.

Dan waren de kleinere psychologische vertellingen over gezinnen indrukwekkender. Ze lieten echtparen zien die vergeefs hun huwelijk en hun gezin proberen te redden in een wereld die op elk moment van de dag in kan breken in het broze bestaan van kwetsbare mensen. Of hun leven zich nu afspeelt in Palestina of Japan: allemaal hebben ze weinig anders dan - vaak verloren - romantische liefde en liefde voor hun kinderen die het leven min of meer dragelijk maakt. In opvallend eenvormige modernistische flatgebouwen, onderdeel van non-descripte buitenwijken in naamloze steden, slijten ze hun levens. Films als het Palestijnse *Personal Affairs*, het Belgisch/Franse *After Love*, het Japanse *After the storm* en het Roemeense *Graduation* (we houden voor het gemak maar even de Engelse titels aan) lieten zien dat de hedendaagse film diep kosmopolitisch is geworden. Wereldwijd zijn dezelfde problemen herkenbaar voor een internationaal publiek.

En toch – ondanks al deze treurnis is het leven in dit soort steden, dit soort eilanden, voor velen te verkiezen boven de levensbedreigende situaties elders. Dat kunnen alle

vluchtelingen aan de Europese grenzen je wel vertellen. *Welcome to Norway* heette een interessant dramaatje hierover, dat niet eens in een officieel programma in Cannes was opgenomen. Uiteraard is dat 'welkom' sarcastisch bedoeld. De Noorse uitbater van een vervallen provinciehotel heeft vooral dollartekens in zijn ogen als hij een groep vluchtelingen uit diverse delen van het Midden Oosten en Afrika gaat huisvesten. 'Geef me jullie problemen' – stond in al hun ogen te lezen. Het was hoopgevend dat de botte Noor het daar aan het eind nog mee eens leek ook.

31/5/2016

PT